

2025

SAMVIND VINDKRAFT & LIVSKVALITET

RAPPORT NR. 1

En rapport med foreløpige funn fra lokalsamfunnet i Båtsfjord

Presentert av

Include - Forskningssenter for sosialt
inkluderende energiomstilling

Senter for utvikling og miljø (SUM)

Institutt for teknologisystemer (ITS)

UNIVERSITETET
I OSLO

OM RAPPORTEN

Denne rapporten presenterer funn fra intervjumaterialet innhentet i forbindelse med prosjektet **SAMVIND**, hvor lokalbefolkningen i **Båtsfjord** deler sine perspektiver på utviklingen av vindkraft i kommunen.

Prosjektet, ledet av Paola Velasco Herrejón, postdoktor ved Institutt for teknologisystemer ved Universitetet i Oslo, har som formål å definere fornybare energiscenarier i Norge som tar hensyn til **samfunnsperspektiver** for å identifisere mulighetene for en **sosialt rettferdig energiomstilling**.

Rapporten baserer seg på data samlet inn i perioden juni til september 2024, og er inndelt i tre hoveddeler:

I den første delen av rapporten viser vi deg hvordan vi har gått frem for å gjennomføre studien, og hvilke metoder vi har brukt. I den andre delen deler vi de mest interessante **funnene** fra intervjuene med innbyggerne, som gir et autentisk innblikk i deres tanker og opplevelser. Til slutt diskuterer vi hva disse funnene betyr for lokalsamfunnet i Båtsfjord – med vekt på lokale forhold, interesser og mulige konsekvenser av vindkraftutbyggingen. Vi ser også nærmere på hva livskvalitet faktisk innebærer for folk, samt de miljømessige og sosiale konsekvensene av vindkraftutbyggingen.

Bli med oss på reisen, og **oppdag de unike historiene som gir tallene liv og dybde**.

God lesning!

INNHALDSFORTEGNELSE

Om forskningsprosjektet

Hvem er vi? *En introduksjon av forskningsteamet*

Foreløpige funn:

- Perspektiver på lokalsamfunnet og nåværende utfordringer
-
- Perspektiver på livskvalitet
-
- Perspektiver på virkningene av vindkraft
-

Videre vei for prosjektet

Oppsummering

SAMVIND

Et studie som integrerer sosiale faktorer i fornybare energiscenarier

OM PROSJEKTET

SAMVIND er finansiert av Den Europeiske Union og har som **formål å støtte integreringen av livskvalitet og andre sosio-tekniske parametere i energisystemmodellering**. Dette er et verktøy som brukes i planleggingen og utviklingen av energisystemer (produksjon og forbruk av energi). Energimodeller brukes ofte for å avgjøre hvordan man på best mulig måte kan **utvikle utslippsfrie energisystemer** basert på tekniske og økonomiske faktorer - men modellene tar sjelden hensyn til sosiale faktorer, som **innbyggenes syn på nye energiinstallasjoner**.

Dette studiet vil gjøre det mulig å utvikle fornybare energiscenarier for Norge som også tar hensyn til **samfunnsperspektiver**, og bidra til å identifisere veier mot en mer **sosialt rettferdig energiomstilling**. SAMVIND er tilknyttet modelleringsgruppen for energisystemer, ledet av Marianne Zeyringer, og forskningssenteret Include, som ledes av Tanja Winther ved UiO.

BAKGRUNN OG FORMÅL MED SAMVIND

BAKGRUNN

Å **dekarbonisere** energisystemet er avgjørende for å holde den globale temperaturøkningen under 2°C. Dette kan oppnås ved å ta i bruk ulike fornybare energikilder. Men overgangen til renere energi avhenger av mange usikre faktorer, – som teknologiutvikling, ressursgrunnlag og ikke minst de **sosiale og økonomiske rammene**.

SAMVIND søker å integrere sosiale faktorer inn i energimodeller, med særlig fokus på ulike perspektiver på **livskvalitet**. Men hva er egentlig energisystem-modellering?

Energisystem-modellering (ESM) er et viktig verktøy for å planlegge hvordan man kan redusere karbonutslipp. Det gir beslutningstakere i energisektoren en strukturert måte å velge hvilke teknologier som bør utvikles videre og som det er hensiktsmessig å satse på. Likevel fokuserer de fleste nåværende ESM-metoder kun på tekniske og økonomiske faktorer. De overser ofte viktige sosiale aspekter – som hvordan lokalsamfunn opplever nye energiprojekter. Som følge av dette kan løsningene som ESM foreslår, bomme på behovene og bekymringene til folk som blir berørt, noe som kan redusere sjansene for en vellykket og rettferdig energiomstilling.

SAMVIND - LIVSKVALITET I SENTRUM AV ENERGIOMSTILLING

Hva ønsker vi energi til?

Denne rapporten springer ut av en av kjerneverdiene til SAMVIND: å sette livskvalitet i sentrum for utviklingen av framtidens energisystemer.

Vi ønsker å integrere folks egne oppfatninger og erfaringer i utformingen av energiprojekter – ikke bare som berørte parter, men som aktive stemmer i samfunnsutviklingen.

I SAMVIND stiller vi et grunnleggende spørsmål: **Hva slags liv ønsker folk å leve – og hvordan påvirker nye energiprojekter muligheten til å leve dette livet?** Vi ser særlig på hva som kjennetegner et godt liv for mennesker som bor i områder der vindkraft og andre energikilder bygges ut, og hvordan disse utbyggingene både kan styrke og utfordre folks livskvalitet.

Denne rapporten markerer et sentralt steg i arbeidet med å løfte fram lokalsamfunnets stemmer i diskusjonen om framtidens energiscenarier. Ved å **lytte til folks erfaringer og perspektiver**, ønsker vi å bidra til en mer **inkluderende energidebatt** – der de som berøres, også får en reell mulighet til å engasjere seg og bli hørt.

HVEM ER VI?

En introduksjon til forskningsteamet

SAMVIND er et forskningsprosjekt som gjennomføres i perioden **2023-2027**. Prosjektet ledes av **Paola Velasco Herrejón**, postdoktor ved Institutt for teknologisystemer ved Universitetet i Oslo.

Paola Velasco Herrejón er en tverrfaglig energiforsker som for tiden jobber som postdoktor ved Universitetet i Oslo. Hun har femten års erfaring fra europeiske universiteter, ikke-statlige organisasjoner og offentlig sektor, hvor hun har forsket på de sosiotekniske sidene ved den globale energiomstillingen og dekarboniseringen. Hovedtemaene i arbeidet hennes inkluderer livskvalitet, energifattigdom, deltakelse, maktforhold og sosial rettferdighet. Paola har også vært medleder i prosjekter finansiert av Europakommisjonen. Hun har en tverrfaglig doktorgrad i utviklingsstudier fra University of Cambridge og en mastergrad fra University of Sussex.

Sommeren 2025 er det disse øvrige forskerne som utgjør forskningsteamet ledet av Paola Velasco Herrejón:

Ruby Griffin Solheim har en bachelorgrad i Statsvitenskap og holder for tiden på med en mastergrad i Klimaendringer: miljøvitenskap og politikk. Hennes interesser inkluderer miljøpolitikk, energirettferdighet og fellesskapsstyring.

Aina Helene Guttorm Einarsen er en samisk og norsk sosialantropolog med en mastergrad fra Universitetet i Oslo. Hennes interesser inkluderer urfolk/stat-relasjoner, dekolonialitet, naturforvaltning og ontologisk mangfold.

Guillermo Valenzuela-Venegas er forsker ved Institutt for teknologisystemer ved Universitetet i Oslo. Han har en doktorgrad i kjemiteknikk fra Universidad de Chile, med spesialisering i bærekraft og optimalisering, med særlig fokus på utforming av robuste vann- og industrinettverk samt energisystemer. Han har blant annet arbeidet med å utvikle et fornybart energisystem for et teleskop i Chile, der økonomiske, miljømessige og sosiale faktorer ble integrert i modellen. Hans nåværende forskning fokuserer på avveininger mellom miljømessige og sosiale hensyn i arbeidet med å nå Europas netto null-utslippsmål innen 2050.

Anna Andrea Slagnes Dale har en bachelorgrad i Psykologi fra Universitetet i Oslo, fullført som en del av universitetets Honours-program. I tillegg til psykologifag har hun tatt emner innen bærekraft og utvikling, samt kunstig intelligens. I Bacheloroppgaven sin undersøkte hun hvordan energirettferdighet og tillit påvirker lokalsamfunns aksept av fornybare energiprojekter. Denne høsten fortsetter hun sin akademiske reise med en mastergrad i Organisasjon, ledelse og arbeid ved UiO.

Amelie Sophie Bürger er masterstudent i Psykologi og har tatt deler av utdannelsen sin i Berlin, Stockholm og Oslo. Å studere på fire forskjellige språk har gitt henne muligheten til å kombinere sin interesse for psykologi med sin lidenskap for språk og internasjonale miljøer. Hennes hovedinteresser er innen sosial-, organisasjons- og kulturpsykologi. Ved siden av flere års erfaring innen HR, har hun medforfattet en fagfellekvurdert artikkel om cybervetting og rekruttering via sosiale medier, publisert i *Journal of Business and Psychology*.

Dagoberto Poblete har en bachelorgrad i fornybare naturressurser fra Universidad de Chile, hvor han utviklet en solid kompetanse innen dataanalyse, systemmodellering og fjernmåling. Han tar for tiden en mastergrad i fornybare energisystemer ved Universitetet i Oslo, med fokus på integrering og optimalisering av rene energiteknologier. Gjennom sin akademiske og profesjonelle reise har Dagoberto deltatt i flere forskningsprosjekter knyttet til fornybare ressurser og miljømodellering, med særlig interesse for tverrfaglige tilnærminger til bærekraft.

Solveig Sande Daling har en mastergrad i Organisasjon, Ledelse og Arbeid fra Universitetet i Oslo, og en bachelorgrad i Statsvitenskap fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Hennes akademiske arbeid fokuserer på omdømme, politikk for bærekraftig utvikling og politiseringen av dyrevelferd. Solveig har også studert miljøpolitikk og økologisk økonomi ved Sciences Po Bordeaux.

Diego Salazar er lidenskapelig opptatt av beregningsmodellering, og har erfaring innen matematisk modellering og simulering av biologiske systemer. Han har gode ferdigheter i å utvikle reproducerbar kode, analysere data og formidle resultater på en effektiv måte. Han er ivrig etter å bidra til tverrfaglige prosjekter innen klima- og energisystemer gjennom teknisk utvikling og samarbeidende problemløsning.

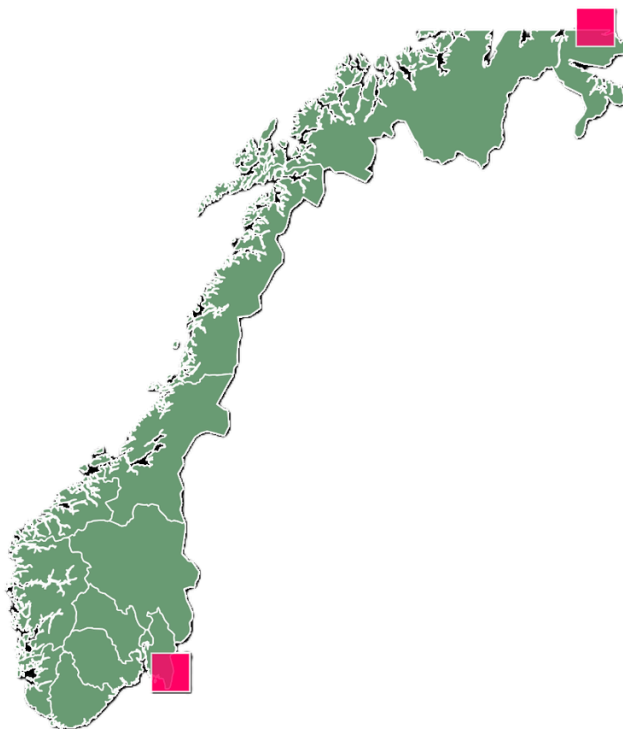
Muhammad Shahzad Javed er postdoktor ved Universitetet i Oslo, med fokus på inkluderende design av framtidens netto null-utslipps energisystemer. Han tok sin doktorgrad ved Shanghai Jiao Tong University, hvor han undersøkte den teknisk-økonomiske og miljømessige levedyktigheten til fornybare energibaserte off-grid kraftsystemer. Hans nåværende forskning involverer ungdom i utforming av bærekraftige energisystemer, med vekt på sosial rettferdighet og likeverd i energiomstillingen. Han brenner for å integrere samfunnsvitenskap i energisystemmodellering og har publisert omfattende i internasjonale fagfellelvurderte tidsskrifter.

**UNIVERSITETET
I OSLO**

INNSIKT I LOKALE PERSPEKTIVER

Hvordan kan man få innblikk i lokale perspektiver på utbyggingen av vindkraft?

For å forstå **lokalsamfunnets perspektiver** på hvordan vindkraft påvirker livskvalitet, har vi i dette studiet tatt utgangspunkt i en menneske-sentrert tilnærming.

Målet har vært å løfte fram, prioritere og systematisere innbyggernes stemmer.

Studiet har fokusert på to norske kommuner: **Aremark** og **Båtsfjord**. Disse lokalsamfunnene deler flere fellestrekk – begge er rurale områder med mellom ett og tre tusen innbyggere, og de har gode vindressurser. I tillegg står de begge overfor økt etterspørsel etter strøm i fremtiden.

Både Aremark og Båtsfjord har pågående **vindkraftprosjekter** som nå behandles i **konsesjonssystemet**.

I Aremark ble Kjølen-prosjektet avslått i 2013. Siden den gang har tre nye prosjekter søkt om konsesjon, hvorav ett – ledet av Zephyr AS – fortsatt er i prosess med planer om en vindpark i Øst-Aremark. I Båtsfjord finnes det allerede en vindpark på 120 MW (Hamnefjell vindkraftverk), og i løpet av fjoråret ble ytterligere to prosjekter sendt inn for konsesjonsbehandling.

DELTAKERE OG ANALYSE

FORSKNINGSMETODIKK

BAKGRUNN

Forskningsprosjektet benyttet en fleksibel og samarbeidende tilnærming, i samarbeid med samiske, norske og internasjonale forskere og medlemmer av lokalsamfunn.

1. INTERVJUER (FØRSTE FASE)

I den første fasen (juli til september 2024) gjennomførte vi semi-strukturerte intervjuer og fokusgruppeintervjuer med 58 deltakere, i tillegg til flere uformelle intervjuer. Deltakerne inkluderte lokale rådsmedlemmer, bønder, bedriftsledere, lærere, aktivister, studenter og andre innbyggere. De ble valgt ut ved hjelp av snøballmetoden og gjennom en åpen invitasjon på lokalsamfunnets Facebook-side. Målet var å samle en mangfoldig gruppe som representerte ulike aldre, kjønn, yrker og sosioøkonomiske bakgrunner. Tabell 1 gir en detaljert oversikt over deltakerprofilene i Båtsfjord.

ANALYSE AV DATA

Dataene fra denne fasen ble analysert i tre trinn:

- **Transkribering og Koding:** Intervjuene ble transkribert og kodet ved hjelp av programvaren NVivo. Kodingen fokuserte på å identifisere felles temaer for å bygge et rammeverk for kodene.
- **Organisering av Data:** De kodede dataene ble deretter analysert ved hjelp av Microsoft Excel, noe som bidro til en systematisk organisering og kategorisering av funnene.
- **Rapportering av Resultater:** Til slutt ble resultatene samlet i skriftlige avsnitt, supplert med grafikk som vil bli presentert i resultatdelen av denne rapporten.

2. SCENARIER (ANDRE FASE)

Den andre fasen vil omfatte workshops som:

- **Validerer de innsamlede dataene** og rangeringen av aspekter ved livskvalitet som er viktige for innbyggerne i lokalsamfunnet.
- **Presenterer langsiktige scenarier** for netto nullutslipp energisystemer i Norge basert på dimensjoner ved livskvalitet.
- **Gir tilbakemelding på metodologien** for å utforme og implementere fremtidige fornybare energiprojekter som prioriterer livskvalitet for lokalsamfunnene.

Tabell 1 gir en oversikt over bakgrunnen til deltakerne fra Båtsfjord:

Participants in semi-structured interviews and focus groups Båtsfjord	
Participant type	No. of interviews
Local government / politiker	4
Industry worker/owner	6
Sámi community	2
NGOs/associations and education	4
Other residents	7
Total number of participants	23

PRESENTASJON AV FORELØPIGE FUNN

Følgende seksjon presenterer studiens funn knyttet til Båtsfjord.

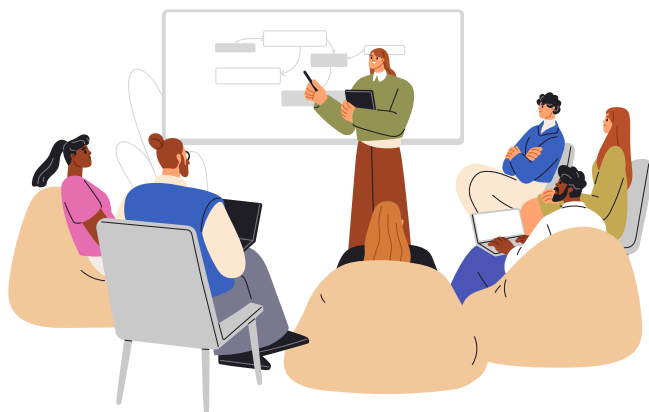
Innledningsvis vil funn knyttet til ulike perspektiver på livskvalitet, og hva som er viktigst for et godt liv bli presentert.

Dernest vil rapporten ta for seg informantenes tanker rundt de potensielle konsekvensene og **implikasjonene av utbyggingen av vindkraft** i Båtsfjord - alt fra hva det kan bety for naturen og dyrelivet, til hvordan det kan påvirke boligprisene og økonomien i lokalsamfunnet.

VIDERE VEI FOR STUDIEN

I en **ny forskningsfase** vil det bli gjennomført **workshops** og andre aktiviteter for å dele energisystemscenariene basert på de innsamlede dataene tidligere deltakere i studien.

Dette vil gi **deltakerne mulighet til å gi tilbakemeldinger på funnene** og adressere eventuelle eksisterende hull - en kjerneverdi i **SAMVINDs forskning**.

Båtsfjord - et naturnært lokalsamfunn

Samfunnstrekk og sentrale interessekonflikter

Båtsfjord er et lite **kystsamfunn** i Finnmark med omtrent 2 100 innbyggere. Innbyggerne beskriver en vakker, om enn røff natur med harde værforhold om vinteren.

Byen er preget av **fiske og fiskeproduksjon** og har to av de største hvitfiskefilasjonsfabrikkene i Norge. Fiskeriaktivitetene støttes av Båtsfjords naturlige dype havn og omfattende havneinfrastruktur. Samlet sett har samfunnet en usedvanlig høy andel sysselsatte i privat sektor (75 %). Fiskebearbeidingsindustrien tiltrekker mange internasjonale arbeidere, noe som fører til en mangfoldig befolkning.

På grunn av sin beliggenhet har Båtsfjord historisk hatt nære handelsforbindelser med Russland.

Samfunnet tilbyr ulike fritidsaktiviteter, inkludert snøscooter, ski, samt en ungdomsklubb, og har nylig bygget en ny skole.

Båtsfjords innbyggere beskriver en kultur preget av direktehet, samfunnspleie og praktisk problemløsning. Som et eksempel har innbyggerne tidligere privat organisert byggingen av veier og flyfasiliteter når offentlig støtte ikke har vært tilgjengelig.

Dagens interessekonflikter i Båtsfjord

I intervjumaterialet kommer det frem at befolkningen i Båtsfjord står overfor en rekke utfordringer knyttet til **økonomi, infrastruktur og lokal forvaltning** - utfordringer som påvirker både **næringsliv og lokalsamfunn**.

Båtsfjord står overfor en rekke ulike utfordringer, og mange av dem er knyttet til **fiskerinæringen**. Fiskekvoter har skapt press på næringen og gjort det mindre lønnsomt å drive med små båter.

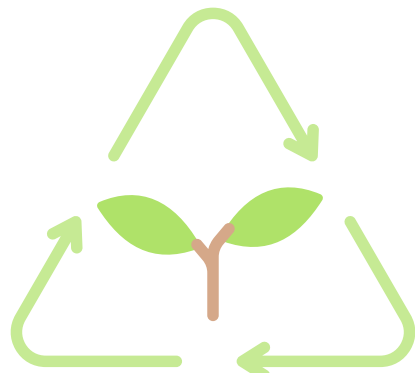
Disse reduksjonene kommer samtidig med virkningene av krigen i Ukraina og påfølgende sanksjoner, noe som har svekket internasjonale handelsforbindelser og markedsadganger.

Kombinasjonen av disse faktorene har ført til betydelige finansielle utfordringer for lokalsamfunnet. Som følge av dette **understreker innbyggerne behovet for økonomisk omstilling og å utvide økonomien for å få flere ben å stå på**.

Situasjonen forverres ytterligere av relaterte infrastrukturproblemer, blant annet oppsigelser blant leger - en utvikling som svekker helsetjenestene, samt redusert tilgjengelighet til transport. Dette bidrar til **fraflytting**, både blant arbeidsfør befolkning og unge, som i økende grad opplever at det finnes få lokale muligheter.

Flere innbyggere uttrykker også bekymring for **urettferdighet knyttet til beskatning, fiskekvoter og strømpriser**.

Ytterligere spenninger oppstår også i spørsmål om **samiske rettigheter og usikkerhet rundt miljøpåvirkning**.

LIVSKVALITET

“Hva betyr et godt liv for deg?”

”

For å koble livskvalitet til energiutbygging var det sentralt å undersøke hvilke aspekter ved “det gode liv” som informantene i Båtsfjord verdsatte høyst.

Intervjufunnene peker på en helhetlig forståelse av hva som skaper et godt liv. **Å ha en meningsfull jobb man trives med**, som gir både glede og økonomisk trygghet, er sentralt. Like viktig er **friheten til å være seg selv og forme sitt eget liv**.

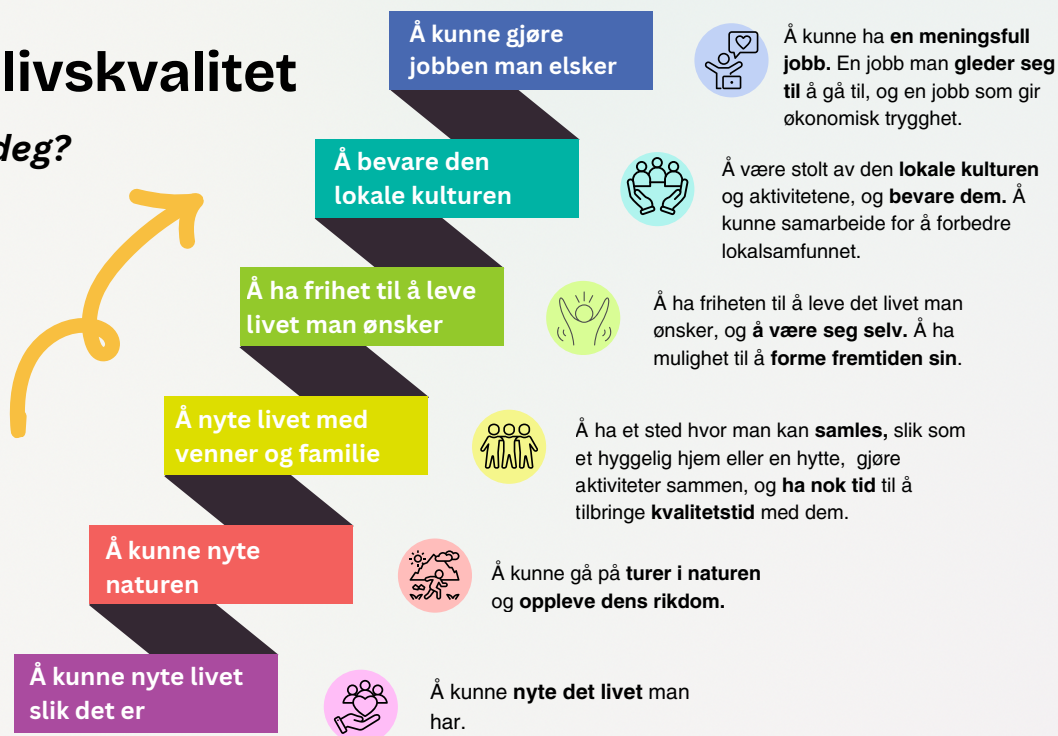
Deltakerne verdsetter også sterk **tilknytning til lokalkulturen** og ønsker å **bevare tradisjoner** og aktiviteter. **Naturen** fremheves som en viktig kilde til glede og balanse, og det samme gjelder det å tilbringe **tid med familie og venner** – gjerne i hjemmet eller på hytta. Flere fortalte at å ha tid og rom for **felleskap** og kvalitetstid er viktig. I tillegg uttrykkes et ønske om å bidra til fellesskapet og **skape forbedringer i lokalmiljøet**. Til sammen formidles et ønske om **et liv i balanse, preget av mening, fellesskap, frihet og tilstedeværelse**.

Disse aspektene utgjør grunnlaget for hvilke dimensjoner og ønsker knyttet til livskvalitet vi ønsker å ta hensyn til i fremtidige energiscenarier.

Figuren nedenfor illustrerer de ulike aspektene ved et godt liv som kom frem i intervjuene med Båtsfjords innbyggere:

Perspektiver på livskvalitet

- Hva er et godt liv for deg?

VIRKNINGENE AV VINDKRAFT I BÅTSFJORD

I intervjuene ble informantene blant annet bedt om å dele sine tanker rundt hvordan vindkraftutbygging påvirker natur og miljø. Temaene som ble tatt opp, inkluderte spørsmål om **hva slags natur som bør vernes**, hvilke områder som anses som sårbare eller verdifulle, og **hvilke følelser utbyggingen vekker hos lokalbefolkningen**.

Vindkraftens konsekvenser for natur, miljø og lokalsamfunn

Mange i Båtsfjord uttrykker **bekymring** for at vindkraft kan ha **irreversible konsekvenser for naturen** - konsekvenser vi ennå vet for lite om.

Dette ser ut til å være et gjentakende tema blant informantene i Båtsfjord - flere forteller om en følelse av **utilstrekkelig informasjon** rundt de miljømessige virkningene av vindkraft, noe som skaper usikkerhet og gjør det **vanskelig å ta informerte beslutninger**. Enkelte peker på **Hamnefjellet** som et område med relativt lav konfliktrisiko, og beskriver det som et **“månelandskap” uten særlig dyreliv eller verdifulle friluftsområder**. Samtidig erkjenner flere at utbygging av vindkraft nærmest alltid fører til motstand.

Ulike oppfatninger om hva som regnes som **"urørt natur"** spiller også inn, og flere lokale opplever at deres synspunkter drukner i stemmer utenfra. Det kommer også fram at noen **foretrekker vindkraft i industriområder** fremfor i sårbar natur, og det pekes på mulige konsekvenser for både plante- og dyreliv – særlig **fugler og rein** – selv om det også finnes informanter som **hevder at reinen tilpasser seg**, og at enkelte planlagte områder nærmest er uten flora og fauna.

Det er imidlertid **lite diskusjon om de nye områdene** som er foreslått for **Rubbedalshøgda**, og lite refleksjon rundt hva slags natur som finnes der.

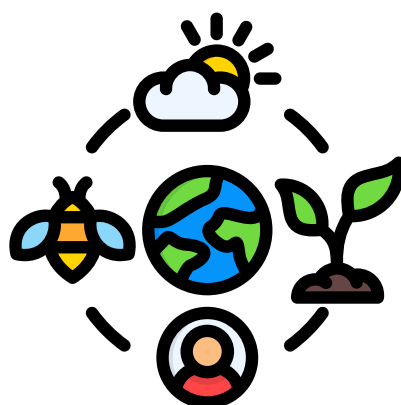
VIRKNINGER PÅ NATUR, FUGLER OG DYRELIV

Intervjufunnene viser en **delt oppfatning** blant informantene om hvordan vindkraft påvirker dyrelivet, spesielt fugler. Flere uttrykker **bekymring for at vindturbiner kan skade fuglebestander**, både direkte (kollisjoner) og indirekte gjennom forurensning fra hydrauliskolje og mikroplast. Enkelte er særlig bekymret for hvordan dette kan påvirke **drikkevann og økosystemer**.

Samtidig kommer det frem mer nyanserte og til dels beroligende observasjoner: Noen deltakere mener det ikke har vært merkbar nedgang i fuglebestander etter utbygging, og at turbinene er plassert i **områder med lite fugleliv fra før**. Flere peker på at det er lite dokumentasjon på fugleaktiviteten før og etter utbygging, noe som gjør det **vanskelig å konkludere**. Dette fører til et ønske om **bedre kartlegging** og forskning på arter og biologisk mangfold i utbyggingsområdene.

Noen informanter foreslår **forebyggende tiltak** som å utvikle systemer for å holde fugler unna turbinene. Samtidig finnes det en bredere miljøbevissthet, der vindkraft sees som et **mer bærekraftig alternativ sammenlignet med andre energiformer** – til tross for usikkerheten rundt konsekvensene for naturen.

Funnene reflekterer dermed en **ambivalens**: En erkjennelse av at vindkraft kan ha negative effekter på dyrelivet, men også et **ønske om å forene fornybar energi med bedre naturhensyn og økologisk kunnskap**.

FORURENSNING, STØY OG SYNLIGHET

Når det gjelder forurensning, er det særlig **mikroplast** og **oljelekkasjer** som vekker bekymring blant informantene.

Noen frykter at mikroplast fra vindturbinene kan havne i **drikkevannet** og potensielt føre til **hormonforstyrrelser**. Samtidig finnes det informanter som ikke opplever dette som en stor trussel, og som har tillit til dagens **teknologiske løsninger for resirkulering og håndtering av avfall** fra turbinene.

For enkelte framstår vindkraft likevel som det **minste av to onder** – og som mindre forurensende enn andre energikilder. Mange **etterlyser mer kunnskap om de langsiktige konsekvensene** for både naturen og mennesker, og flere tar til orde for en **mer varsom og samarbeidsorientert tilnærming til naturen** i utviklingen av fornybar energi.

Intervjufunnene knyttet til lyd fra vindkraftanlegg gir et variert bilde av oppfatningene blant de som bor i nærheten av Hamnefjell.

Lyd fra vindkraftanlegg oppleves ulikt blant innbyggerne i Båtsfjord og nærområdene rundt Hamnefjell. Generelt synes det å være en del bekymring relatert til lyd og helseeffekter, men mange informanter opplever ikke betydelig støy fra vindturbinene i sitt daglige liv.

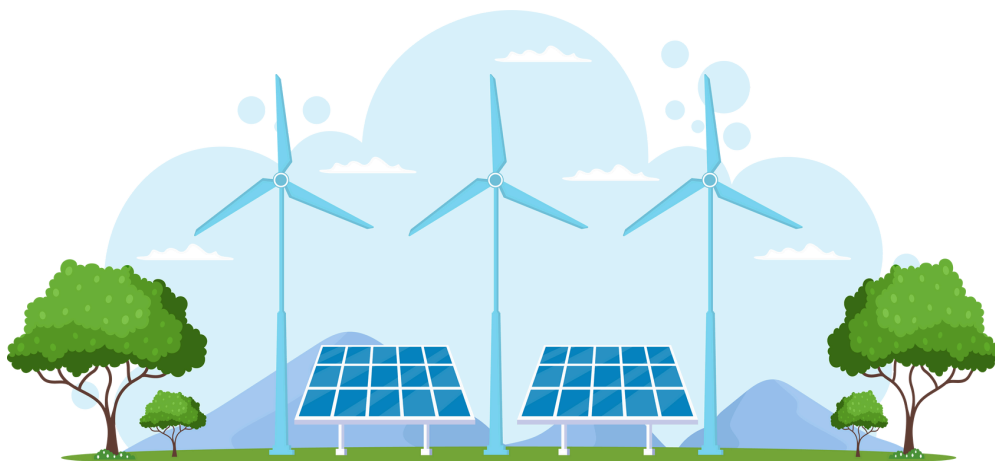
STØY OG SYNLIGHET

Flere informanter uttrykker bekymring for potensielle helseeffekter knyttet til støy, særlig for støy-sensitive personer og for **de som bor nær anleggene**. Støyproblemer oppleves som mest relevante **innen én kilometers avstand**. Samtidig rapporterer mange at de enten ikke hører turbinene, eller at lyden – ofte beskrevet som en svak "svosj" – ikke er forstyrrende. Det nevnes også at både mennesker og dyr **tilpasser seg lyden over tid**. Generelt vurderes lydnivået som beskjedent sammenlignet med annen støy i området, som fra firehjulinger og motorsykler.

Samlet sett antyder funnene at lyd fra vindturbiner i Båtsfjord **ikke oppleves som en stor plage for de fleste**, men det er en klar forståelse av at dette kan være forskjellige for de som bor nærmere anlegget.

Også oppfatningene om synligheten av vindturbinene vekker delte reaksjoner. Noen informanter peker på at de høye vindturbinene er godt synlige i landskapet og at dette kan oppleves som en visuell forringelse, spesielt når de plasseres nært bebyggelse. Likevel mener mange at synligheten ikke er særlig problematisk, så lenge turbinene ikke er for mange eller plassert for nært boliger. Enkelte beskriver turbinene som en naturlig del av det moderne Finnmark, og knytter dem til utvikling og arbeidsplasser. De fleste er enige om at synligheten fra vindkraftverkene på Hamnefjell ikke skaper betydelig ulempe, ettersom de er lokalisert slik at de ikke vil være synlige fra mange steder. Selv om synlighet kan vekke motstand, peker noen på at den underliggende skepsisen til vindkraft ofte handler om større spørsmål – som lokal nytte og medvirkning – heller enn kun estetikk.

Samlet viser funnene at mens synlighet av vindturbiner kan være en bekymring, er det også flere som ser på disse anleggene som en moderne og positiv utvikling i Båtsfjord-området, så lenge de ikke blir for tallrike eller plassert nærmere boligområder. Holdningene rundt synlighet blir med andre ord ofte påvirket av både avstand, antall turbiner og i hvilken grad folk opplever at vindkraft gir lokal verdi.

UTBYGGING, INFRASTRUKTUR OG FRILUFTSLIV

Intervjufunnene viser et sammensatt bilde av hvordan vindkraftutbygging påvirker rekreasjon, friluftsliv og arealbruk.

Flere informanter har **få innvendinger mot utbygging i områder som allerede er delvis utbygd**, som Hamnefjell og Rubbedalshøgda. Dette begrunnes med at infrastrukturen allerede er på plass, og at **områdene i liten grad har vært brukt til friluftsliv**. Enkelte beskriver området som lite egnet for rekreasjon, med kommentarer som «**det er bare stein der**». Flere peker også på at områdene fortsatt er åpne og tilgjengelige, siden de ikke er inngjerdet, og at det fortsatt er mulig å ferdes til fots i terrenget.

Samtidig peker flere på negative konsekvenser av veibygging og sikkerhets-restriksjoner, som har redusert adgangen til tidligere brukte rekreasjonsområder, blant annet for bading og bilbasert tilgang til fjellområder. Det uttrykkes **frustrasjon over veisperringer** og et ønske om bedre planlegging og nasjonal styring av naturinngrep. Noen mener også at **hensynet til dyreliv og naturmangfold må vektlegges sterkere i fremtidige utbygginger**.

Flere informanter **etterlyser bedre informasjon om hvilke bruksbegrensninger som faktisk gjelder i områdene**, da uklarhet kan føre til lavere bevissthet og lite motstand mot utbygging. Selv om enkelte vurderer området som lite egnet for rekreasjon i utgangspunktet, er det også bekymring for at restriksjoner og inngrep gradvis svekker tilgangen til naturen for lokalbefolkningen.

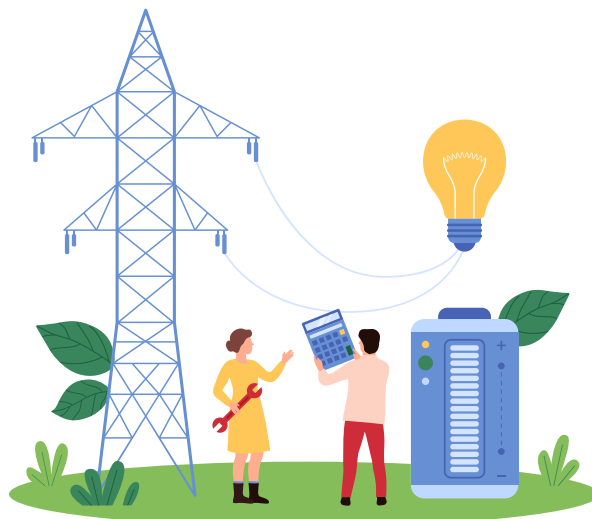

AVVEINING MELLOM NATUR OG SAMFUNNSNYTTE

Deltakerne i studien har ulike meninger og perspektiver på videre utvikling av vindkraft i Båtsfjord, og **mange er opptatt av hva slike prosjekter faktisk gir tilbake til lokalsamfunnet**. De fleste mener at **et nytt prosjekt bør komme innbyggerne til gode**, og det pekes på flere konkrete måter dette kan gjøres på. Likevel mener enkelte deltakere at **et nytt vindkraftverk vil være til liten nytte for kommunen og innbyggerne**.

Flere deltakere trekker frem økonomiske forhold i forbindelse med utbyggingen av vindkraft. Siden Båtsfjord er en **kommune med svak økonomi** ser flere det som positivt dersom et nytt vindkraftverk kan føre til økte inntekter til kommunen. **Erfaringene med Hamnefjell vindkraftverk skaper imidlertid delte meninger**, hvor noen mener at inntektene derfra har vært gode, mens andre hadde forventet større inntekter. Selv om økte inntekter er ønskelig uttrykker enkelte deltakere **bekymring for at man vil takke ja til nye prosjekter for pengenes skyld**, uten å vurdere konsekvensene godt nok. Én deltaker forklarer blant annet at kommuner med svak økonomi lettere kan fristes til å gi fra seg landområder og naturressurser til eksterne aktører for å styrke økonomien, noe som anses som uheldig. Andre problematiserer subsidier som frister kommuner til å takke ja. En annen deltaker peker på at vindkraft ofte ikke bygges for å gagne lokalbefolkningen. I tillegg synes enkelte at skatteinntektene fra vindkraft er lave sammenliknet med vannkraft.

Riktignok uttrykker flere deltakere **et ønske om at prosjekter skal bidra til lokalsamfunnet**, og man ser gjerne at de bidrar til utviklingen av kommunen. Noen foreslår **direkte lokalt eierskap**, eller **indirekte eierskap** gjennom Varanger Kraft. Andre muligheter kan være at man støtter lokale fotballag eller byggingen av tribuner og skifterom, eller at man bruker inntektene til å bygge skole og barnehage (slik som det tidligere har blitt gjort). Enkelte nevner også at det hadde vært fint om man kunne få gratis strøm eller satte en maksimumspris for strømmen, mens andre mener dette er urealistisk og “fake news”.

NYTTEN OG KOSTNADEN VED VINDKRAFTUTBYGGING

Det finnes også en **diskusjon rundt hvor mange arbeidsplasser et vindkraftverk faktisk skaper**, og hvorvidt disse tilfaller lokalbefolkningen. Noen mener at arbeidsplassene er få og kortvarige, mens andre mener at det likevel kan gi positive ringvirkninger. **Bruken av lokal arbeidskraft trekkes frem som særlig viktig**, men erfaringene så langt tyder på at dette ikke alltid skjer i praksis.

Videre opplever flere deltakere at vindkraftprosjekter kan **skape en skjev fordeling av kostnader og gevinster**. Store selskaper og eksterne investorer beskrives som hovedvinnerne, mens **lokalbefolkningen og spesielt reindriften sitter igjen med de største ulempene**.

Reindriftsutøvere frykter spesielt tap av areal til turbiner, veier og annen infrastruktur, men også at økt menneskelig aktivitet slik som hytteutbygging, trafikk, turgåere og hunder som forstyrrer reinens beiteområder. Enkelte nevner også påvirkning av natur, og at dyr også har en rett til å ha et sted å leve.

Mange opplever at **verdiene eksporteres ut av kommunen, mens konsekvensene forblir lokale**. Ord som grønnvasking og kolonialisme nevnes av enkelte. Noen mener at samiske interesser får mer støtte, mens andre peker på at de som driver med reindrift selv må bruke penger på å hyre inn konsulenter for å bli hørt. Enkelte påpeker også det paradoksale i at hytter andre steder får strøm fra vindkraftverk som samtidig har negative konsekvenser for områder som selv mangler strømforsyning. Noen av deltakerne nevner at de får **økte eiendomsskatter**, og det virker som at dette ses på som urettferdig når investorer og eiere av prosjektene på sin side tjener store summer.

VIRKNINGER PÅ REINDRIFT

Det er ulike perspektiver og meninger om effektene av vindkraftutbygging på **reindrift**. Mange av de lokale mener at vindkraftverket i Båtsfjord ikke skader reindriftras beiteområder fordi området bare består av stein. Reindriftsutøvere påpeker at områdene også er **viktige for kalving, beskyttelse mot insekter og nedkjøling for reinsdyrene**, og vektlegger de kumulative effektene av industriutbygging, hytter og rekreasjonsaktiviteter. Flere lokale viser til at observasjoner av reinsdyr i nærheten av vindturbinene tyder på at det **ikke påvirker dem slik de hevder**, og at reindriftsutøverne bare er ute etter penger.

En reineier som har sine sommerbeiter i Båtsfjord og Berlevåg har erfart effekten av eksisterende vindkraftverk, ikke bare på reinsdyrene, men også **økt arbeidspress og den mentale belastningen på reindriftsutøverne**. Vindturbinene **forstyrrer beiteroen**, spesielt i kalvingsperioden og stabiliteten som er helt nødvendig i den første uken av kalvens liv. **Planene for Rubbedalshøgda truer ytterligere viktige beiteområder** og flytteruter som brukes for å sikre at flokken ikke beveger seg inn i nabodistriktenes beiteområder eller finskegrensa. Han frykter at flokken hans må reduseres sterkt på grunn av økt press fra arealinngrep som fører til en **mer konsentrert beitetetthet**. Vindkraftutbyggingens påvirkning på reinsdyr fører i det hele til mer kjøring og bygging av gjerder, og dermed **økt press på naturen også i områder langt fra selve turbinene**.

Et aspekt er også arbeidet med kontinuerlig kommunikasjon med utbyggere, som krever inngående kunnskap om den praktiske reindriften og miljøforhold. **Økonomisk kompensasjon fra utbygger dekker ikke det økte arbeidspresset**, fordi de ikke bare kan ansette hvem som helst; en må ha mange års erfaring for å arbeide i reindriften. Han legger til at avbøtende tiltak foreslått av såkalte eksperter på reindrift i konsekvensutredninger oppleves av reindriften som en taktikk fra utbyggere for å **rettferdiggjøre arealinngrep**. Han er også bekymret over hvordan en tilsynelatende stabil produksjon misforstås eller misbrukes av utbyggere som bevis på at vindkraft ikke påvirker reindriften, når det i realiteten skyldes hardt arbeid og investeringer i utstyr til vinterfôrproduksjon.

Diskusjoner rundt forholdet mellom reindrift og vindkraft blant lokale i Båtsfjord handler mer om hvorvidt det er riktig at noen få skal kunne bestemme over så store områder, og henger sammen med at reineierne som bruker områder innenfor Båtsfjord kommunegrenser selv er bosatt i andre kommuner. En lokal politiker mener det generelt er færre konflikter i Båtsfjord enn mange andre steder når det kommer til vindkraft. **Båtsfjord er av mange lokale ikke ansett som et samisk samfunn**, og påvirkning på reindriften derfor som et ikke-tema. Likevel har mange **klare meninger om reindriftsamers rettigheter**, og noen opplever at **negative holdninger til reindriften har blitt forsterket med vindkraftutbygginger i Finnmark**. Det er også mange som uttrykker forståelse for at reindriften ikke kan gi fra seg flere områder til industriutbygging og som synes det bør **respekteres**.

OPPSUMMERING

Så langt har SAMVIND-studien vist at **innbyggerne i Båtsfjord har ulike perspektiver på vindenergi**, som er nært knyttet til deres verdsatte dimensjoner av velvære. Deltakerne uttrykte at vindparker kunne øke deres glede av naturen gjennom bedre tilgang til naturområder. Samtidig nevnte de også at dersom tilkomstveiene blir begrenset, kan denne oppfattede fordelene bli en byrde, noe som vil begrense deres muligheter for å nå turområder og badeplasser. Mens mange deltakere ikke uttrykker bekymring for påvirkning av vindkraftverk på naturen, ytret noen bekymringer for potensielle ukjente konsekvenser, slik som effekter av mikroplast og oljeforurensning på menneskers helse.

Innbyggerne i Båtsfjord ser på vindparker som et middel til samfunnsforbedring - en viktig dimensjon av livskvalitet i lokalsamfunnet. Dette kan komme til uttrykk gjennom økte kommunale inntekter fra skatter, som kan forbedre lokale tjenester slik som skoler og barnehager. I tillegg kan lokalt, delt eierskap i vindkraftutbygging forsterke fordelene og bidra til å fremme lavere strømpriser for lokalsamfunnet. Vindparker kan også bidra til flere arbeidsplasser og tiltrekke flere innbyggere til området. Imidlertid er de fleste jobbene tilknyttet slik utvikling ofte kortvarige, noe som dermed ikke vil bidra til langsiktig økonomisk stabilitet eller vedvarende innvandring til Båtsfjord.

Til slutt forbinder deltakerne vindparker med en **visjon om et modernisert Finnmark**. Samtidig ble det reist bekymringer om hvordan disse **prosjektene kan true bevaringer av samisk kultur**, spesielt på grunn av arealinngrep som påvirker reindrift. Dette arealinngrepet kan forstyrre migrasjonsruter og kalvingsområder, noe som tvinger reineiere til å tilpasse metodene sine for å kunne støtte og bevare reinflokken. Videre kan dette ende med å sette denne tradisjonelle livsstilen i fare, og er dermed kritisk for å bevare lokal kultur.

Flere spørsmål er fortsatt ubesvarte. Selv om deltakerne **anerkjenner vindkraft som et bærekraftig alternativ for dekarbonisering av energisystemet, søker de klarhet om de kortsiktige og langsiktige virkningene av nye vindparker og deres kumulative effekter på både natur og samfunn.** De er spesielt interessert i hvordan slike utviklinger vil påvirke lokale fuglebestander og reinsdyr, slik at de kan ta informerte beslutninger under offentlige høringer. Det er spesielt et **behov for å kartlegge biologisk mangfold og arter i utviklingsområder** for å overvåke eventuelle virkninger. For å fremme en pågående dialog, understreket deltakerne viktigheten av at utviklerne opprettholder **åpen kommunikasjon med de som driver reindrift**, samt verdsetter deres innsikt når det gjelder beiteområder, migrasjonsruter og endringer i miljøforholdene.

Videre ønsker deltakerne å vite hvorvidt inntektene som genereres fra vindparker vil kunne forbedre og opprettholde offentlige tjenester. De stiller også spørsmål om muligheten for økte kommunale skatteinntekter og felles eierskap i disse prosjektene. Til slutt er folk i Båtsfjord ivrige etter å vite hvordan nye infrastrukturprosjekter vil bli integrert med elektrifiseringen av Melkøya, samt de bredere konsekvensene for bærekraft og klimatiltak, inkludert potensielle virkninger på strømpriser og fordeler for lokalsamfunnet.

Til slutt ønsker vi å si **takk for at du har gjennomgått funnene fra den første fasen av SAMVIND-studien**, og i neste fase håper vi på å kunne fortsette samarbeidet. Vi tar gjerne imot tilbakemeldinger på rapporten, enten det er rettelser eller ytterligere informasjon. Vi ser også frem til å dele flere funn, særlig knyttet til ulike former for medvirkning innbyggere i Båtsfjord ønsker i beslutningsprosesser knyttet til planleggingen av energiprojekter – samt deres visjoner for Norges energifremtid. Vi ønsker også å presentere ulike scenarioer for energisystemer som vil baseres på disse funnene. Målet vårt er et samarbeid for å etablere en metodikk som kan gi verdifull innsikt til hvordan man kan utforme og implementere fremtidige fornybare energiprojekter, samt å sikre at de **prioriterer bærekraft og livskvaliteten i lokalsamfunnene.**

For henvendelser, vennligst kontakt oss:

samvind.uio@gmail.com

Dette prosjektet er finansiert av Den
Europeiske Union under Grant Agreement nr.
101061882.

Bibliografi

- Alkire, S. (2002). Dimensions of Human Development. *World Development*, 30(2), 181–205.
- Alkire, S. (2013). Choosing dimensions: The capability approach and multidimensional poverty. In *The many dimensions of poverty*, Springer, pp. 89–119.
- Clark, D. A. (2003). Concepts and perceptions of human well-being: Some evidence from South Africa. *Oxford Development Studies*, 31(2), 173–196
- Hirt L F, Schell G, Sahakian M and Trutnevyte E 2020 A review of linking models and socio-technical transitions theories for energy and climate solutions *Environ. Innov. Soc. Transit.* 35 162–79
- Ibrahim, S. S. (2008). The self-help initiatives of the poor : the road to sustainable poverty reduction in Egypt? (Thesis), University of Cambridge.
- Price J and Zeyringer M 2022 highRES-Europe: the high spatial and temporal Resolution electricity system model for Europe *SoftwareX* 17 101003
- Sen, A.K. (2009) *The Idea of Justice*. Penguin Books, London
- (1999) *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- (1985) Well-Being, Agency and Freedom: The Dewey Lectures 1984. *The Journal of Philosophy*, Vol. 82, No. 4
- Süsser D, Martin N, Stavrakas V, Gaschnig H, Talens-Peiró L, Flamos A, Madrid-López C and Lilliestam J 2022 Why energy models should integrate social and environmental factors: assessing user needs, omission impacts, and real-word accuracy in the European Union *Energy Res. Soc. Sci.* 92 102775
- Uyan-Semerçi, P. (2007). A relational account of Nussbaum's list of capabilities. *Journal of Human Development*, 8(2), 203–221.
- Velasco-Herrejon, P., Bauwens, T. (2020) Energy Justice from the Bottom Up: A Capability Approach to Community Acceptance of Wind Energy in Mexico. *Energy Research & Social Science*, 70, 101711.